

13. Долішній М. І. Соціально-психологічні компоненти трудового потенціалу / М. І. Долішній // Демографічні аспекти відтворення трудового потенціалу. – К., 1994. – Ч. 3. – С. 86–92.
14. Жуков Л. И. Экономика труда : учебник для вузов / [Л. И. Жуков, Г. О. Погосян, В. И. Сивцов] ; под ред. Г. О. Погосяна, Л. И. Жукова. – М. : Экономика, 1991. – 304 с.
15. Згалат-Лозинська Л. О. Економічний механізм ефективного використання трудового потенціалу за умов формування ринкових відносин : автореф. дис. канд. ек. наук : 08.02.03 – організація управління, планування і регулювання економікою / Л. О. Згалат-Лозинська. – К. : Науково-дослідницький економічний інститут Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України, 2002. – 19 с.
16. Золотогоров В. Г. Экономика: Энциклопедический словарь / В. Г. Золотогоров. – Мн. : Интерпрессервис, 2003. – 720 с.
17. Маркс К. Капитал / К. Маркс. – Москва : Полиглот, 1983. – 3883 с.
18. Оленцевич Н. В. Трудовий потенціал в умовах переходу до ринкових відносин: формування та використання : автореф. дис. канд. ек. наук : 08.01.01 – економічна теорія / Н. В. Оленцевич. – К. : Київський університет ім. Тараса Шевченка, 1995. – 22 с.
19. Стратегія економічного та соціального розвитку України на 2004 – 2015 р. «Шляхом європейської інтеграції» / за ред. А. С. Гальчинського, В. М. Гейця. – К. : ІВЦ Держкомстату України, 2004. – 416 с.
20. Струмилин С. Г. Проблемы экономики труда / С. Г. Струмилин. – М. Наука, 1982. – 342 с.
21. Управління кадровим потенціалом підприємства : монографія / Гриньова В. М., Писаревська Г. І. – Х. : Вид. ХНЕУ, 2012. – 228 с.
22. Череп А. В. Соціально-економічна сутність категорії «трудові ресурси» в промисловому секторі економіки [Електронний ресурс] / А. В. Череп, В. В. Сьомченко // Вісник Запорізького національного університету. – 2011. – Режим доступу до ресурсу : http://web.znu.edu.ua/herald/issues/2011/eco_2011_1/2011_1/078-84.pdf.
23. Шаульська Л. В. Стратегія розвитку трудового потенціалу України / Л. В. Шаульська. – Донецьк : НАН України ; Інститут економіки промисловості, 2005. – 502 с.

Нехайчук Д.В.

УДК 338.4

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОЦЕСІВ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ЦИКЛІЧНОСТІ КРИЗОВИХ ЯВИЩ

***Анотація.** У статті розглянуто державне антикризове управління та визначено спеціальні вимоги, які ставляться до державного управління у зв'язку з виникненням криз. Автором розроблено концептуальну схему механізму управління соціально-економічною системою. Зроблено висновки щодо необхідності розробки спеціальних комплексних програм, що дасть можливість подолати широке коло проблем, що виникають внаслідок функціонування економічних криз.*

***Ключові слова:** державне управління, регулювання, соціально-економічний розвиток, кризові явища, розвиток.*

***Аннотация.** В статье рассмотрено государственное антикризисное управление и определены специальные требования, предъявляемые к государственному управлению в связи с возникновением кризисов. Автором разработана концептуальная схема механизма управления социально-экономической системой. Сделаны выводы о необходимости разработки специальных комплексных программ, что позволит преодолеть широкий круг проблем, возникающих в результате развития экономических кризисов.*

***Ключевые слова:** государственное управление, регулирование, социально-экономическое развитие, кризисные явления, развитие.*

***Summary.** The article deals with public crisis management and defines the specific requirements for public administration in connection with the emergence of crises.*

It is proved that the crisis produced a cyclical process. Thus, the observed pattern of crises in the economy. Cycles, depending on the period proposed to be classified according to known methods of foreign and domestic scientists.

The state control of the economy provides direct interference of the executive power in the activity of economic entities. The state must anticipate, plan, organize economic activity of subjects and monitor its effective implementation.

The author shows that for achieving Ukraine stable growth trend is the theoretical development of the evaluation system and analysis of cyclicity in the economy, methodological support research market conditions and the development of effective strategies to counter-cyclical regulation.

The author has developed a conceptual diagram of the control mechanism of socio-economic system. The conclusions about the need for special integrated programs that will help overcome a wide range of problems arising from the economic crisis.

***Keywords:** governance, regulation, socio-economic development, crisis and development.*

Вступ. Державне управління економікою за умов функціонування кризових явищ повинно набувати рис антикризового управління, що дозволить здійснювати ефективну протидію негативним тенденціям в економічній системі. Виведення країни зі стану економічної кризи передбачає застосування цілого комплексу управлінських заходів як організаційного, так і правового характеру. За своєю сутністю

державне антикризове управління економікою полягає у скоординованій та систематичній діяльності органів державної влади, яка спрямована на аналіз причин виникнення кризи, послаблення негативного впливу кризових явищ на економіку, цілковите усунення даних явищ, а також недопущення їх прояву в майбутньому, і при якій для досягнення поставлених цілей застосовується спеціальний комплекс методів впливу на суспільні відносини.

Постановка завдання. Визначальна роль у забезпеченні суспільного розвитку належить державі, яка здійснює управлінський вплив через систему державного управління та регулювання економіки. Основною метою державного регулювання розвитку національної економіки є стимулювання економічного зростання, яке повинно відображати не тільки зростання основних макроекономічних показників порівняно з попереднім періодом, а й спрямовувати їх до потенційно можливого рівня, за умови повного використання наявних економічних ресурсів. Невід'ємною складовою частиною державного регулювання економіки є законодавче, правове управління. Відповідно, завдання законодавства у сфері економіки полягають у формуванні такої нормативної бази, яка б забезпечила формування ринкового середовища, чітко обумовила роль та функції держави в цьому процесі. Це дасть можливість зняти зайві обмеження та заборони, ефективно регулювати розвиток національної економіки. Різноманітні аспекти цієї проблематики досліджено в наукових працях вітчизняних вчених, таких як Л.В. Балабанова, Л.О. Баластрик, Ю.І. Крегул, О.П. Рябченко, Ю.А. Тихомиров, В.О. Василенко та ін. Здійснення державного управління в економіці досліджувалося такими вітчизняними вченими як: А.І. Берлач, Т.О. Коломоєць, В.К. Колпаков, Ю.І. Крегул, О.П. Рябченко, Ю.А. Тихомиров та ін. Разом з тим, особливості здійснення державного управління у даній сфері за умови функціонування кризових явищ належним чином досліджені не були. Не отримали також належного висвітлення економічні кризи, як спеціальні об'єкти державного управління у даній сфері.

Мета статті. Метою наукової статті є характеристика кризових явищ в економіці як об'єкта державного антикризового управління у даній сфері, проведення їх класифікації, а також визначення спеціальних висновків, які ставляться до державного управління у зв'язку з виникненням кризи.

Вклад основного матеріалу. Результати. Економічна криза – надзвичайно складне явище. Будь-яка соціально-економічна система (підприємства, суспільна формація тощо) має дві тенденції свого існування:

- функціонування – підтримка, збереження функцій, що визначають цілісність соціально-економічної системи, її якісну визначеність та сутнісні характеристики;
- розвиток – придбання нової якості, що змінює стабільність та умови функціонування соціально-економічної системи. Фактором розвитку є підвищення продуктивності праці, зміна його характеру, виникнення нової технології, посилення мотивації діяльності.

Зв'язок функціонування і розвитку відбиває можливість і закономірність настання та подолання криз. Функціонування стримує розвиток і в той же час є його живильним середовищем, розвиток руйнує багато процесів функціонування, але створює умови для його більш стійкого здійснення.

Відомо, що усі кризові явища відтворюють циклічний процес. Отже є певна закономірність виникнення криз в економіці. Дана закономірність проявляється через цикли, які залежно від терміну їх повторюваності класифікують як:

- короткострокові або цикли Кітчина тривалістю 3-5 років;
- середньострокові або цикли Жюгляра тривалістю 7-11 років;
- ритми Кузнеця тривалістю 15-25 років, які теж підносяться до середньострокових циклів;
- довгострокові або цикли Кондратьєва, тривалість яких становить 42-66 років [1].

Кризові явища в галузях економіки України спричинені недостатнім і несвоєчасним урахуванням змінних умов виробництва, можливостями інтенсифікації, змінами у методах господарювання та іншими причинами. Темпи виробництва почали різко сповільнюватися. А намагання стримати спад виробництва екстенсивними методами не призвело до відповідних результатів, спричинило зменшення фондів віддачі.

Особливої уваги заслуговують в даному випадку внутрішні причини кризових явищ в економіці, що спричинені недоліками при реалізації органами державної влади своїх повноважень. Тобто саме внутрішнім причинам виникнення кризових явищ можна протидіяти найбільш ефективно, адже запровадження та застосування антикризового управління дозволить вберегти національну економіку навіть від несприятливих факторів, що виникають на глобальному рівні. Також причини виникнення та розвитку економічних криз можна підрозділяти на наступні групи за сферою суспільних відносин, де вони виникають:

- власне економічні – загальний спад виробництва, інфляція, нестабільність фінансової системи, ріст цін на ресурси, зміна кон'юнктури ринку, поширення неплатоспроможності і банкрутства, значна монополізація;
- соціальні – безробіття; скорочення зарплат працівникам бюджетної сфери, збільшення диференціації доходів населення; кадрова криза; скорочення мінімального рівня заробітної плати; криза політики соціального й медичного страхування; інтелектуальна криза; зростання соціальних конфліктів;
- політичні – політична нестабільність суспільства, несприятлива зовнішньоекономічна політика держави, розриви економічних зв'язків, втрата ринків збуту, зміна умов експорту та імпорту, недосконалість законодавства в області господарського права, антимонопольної політики, підприємницької діяльності та інших проявів регулюючої функції держави;
- демографічні – чисельність, склад народонаселення, рівень добробуту народу, що визначають розмір і структуру потреб і платоспроможний попит населення;

Всі наведені наукові причини пояснюють виникнення криз з різних боків. Але найбільш об'ємною, глибинною причиною, яка охоплює певною мірою інші другорядні причини, є суперечність між суспільним

характером виробництва і приватнокапіталістичною формою привласнення.

Державне управління економікою передбачає пряме втручання органів державної виконавчої влади в діяльність господарюючих суб'єктів, безпосереднє керівництво нею шляхом оперативного-розпорядчих дій, яке виражається в тому, що держава перебирає на себе функції прогнозування, планування, організації господарської діяльності суб'єктів та контроль за її ефективним здійсненням. Основою для здійснення управління є механізм управління.

Рис. 1. Схема механізму управління соціально-економічною системою

складено особисто автором

Деякі автори до поняття «механізм управління» включають такі компоненти: принципи управління та функціональні завдання, які стоять перед керованим об'єктом; економічні та юридичні закони й обмеження; функціональну структуру органів управління; інформацію, методи і технічні засоби її переробки [2, с. 182].

Термін «механізм управління соціально-економічною системою» можна розглядати як сукупність заходів управлінського впливу на її стан. Механізм управління соціально-економічною системою складається із таких заходів управлінського впливу: вибір середовища функціонування, визначення стратегічних орієнтирів на основі світогляду та концепції господарювання управлінців, прийняття ефективних управлінських рішень, отримання позитивних господарських результатів, здійснення заходів розвитку (рис. 1).

За таких умов, а особливо в кризовій економічній ситуації, державне управління є необхідним. Причому йдеться не про поновлення адміністративно-командної системи, а про створення механізму демократичного управління, який би спрямовувався та контролювався насамперед виконавчою владою.

Однією з умов досягнення Україною стабільного висхідного тренду зростання є теоретична розробка системи оцінювання та аналізу циклічності в економіці, методологічне забезпечення досліджень ринкової кон'юнктури і на їх основі розробка ефективних стратегій антициклічного регулювання.

Висновки. Таким чином, на нашу думку, для ефективного здійснення антикризового управління найбільш ефективним заходом виступає розробка та створення спеціальних комплексних програм для окремих галузей, регіонів, для всієї економічної системи. Адже лише скоординована реалізація органами державної влади встановлених у зазначених програмах завдань дасть можливість подолати широке кола проблем, що вимикають внаслідок функціонування економічних криз.

Джерела та література:

1. Білоус І. В. Механізм державного регулювання / І. Білоус // Економіка. – 2010. – № 4. – С. 24–28.
2. Сопрун Н. В. Телекомунікаційні компанії України в умовах світової економічної кризи / Н. В. Сопрун, Т. В. Сакалош // Економічний вісник НТУУ «КПІ». – 2012. – Вип. 9. – С. 48–52.
3. Пасека А. С. Механізм управління продуктивністю праці та методи його удосконалення / А. С. Пасека // Вісник Східноєвропейського університету економіки та менеджменту. – 2008. – № 1. – С. 182–188.
4. Сардак С. Е. Механізм управління соціально-економічною системою / С. Е. Сардак // Європейський вектор економічного розвитку. – 2010. – №1(8). – С. 191–202.